

po jeho poslední dny. Rád poslouchal scherzo z Beethovenovy Patetické. Jeho bratr se zabýval hudbou profesionálně a jako dirigent a skladatel působil v Berlíně. Výtvarné umění kultivovalo Hoppeho již během kroměřížských a pražských let. Později žil v uměleckém prostředí tvorby gobelínů. Došlo k tomu po sňatku s Marií Teinitzerovou, textilní výtvarnicí a majitelkou textilní dílny v Jindřichově Hradci. Z této dílny vyšly nejlepší gobelíny, zpracované podle návrhů našich předních umělců (Kysela, Svabinský, Bouda). V r. 1935 obdržela výtvarnice v Paříži Grand Prix. Vylíčené události způsobily, že se Hoppe stále více zabýval svým životem a svou vlastní osobou. Ve filozofii se to projevilo zvýšeným zájmem o člověka, o otázky života a smrti, konečnosti a nekonečnosti i kladením otázky smyslu života. Hoppe se obrátil ke Kantovi, kterého přetvořil podle obrazu Schopenhauera a Ed. Hartmanna. Člověka podle něj dělá osobnost rozvrstvená na část nižší – empirické já a část vyšší – transcendentální já, jež přesahuje jedince. Je to archetypální, nevědomá a svobodná duchovní síla (tvorba), která vytváří svět věčných idejí a hodnot. Člověk může ovlivnit svůj život (dát mu smysl) tím, že pronikne do hloubky transcendentálního já a bude „pracovat“ na své přeměně a zdokonalování. Podle Hoppeho lze toho dosáhnout pomocí mystické metody kontemplace, vyššího stupně intuíce.

Ke konci života Hoppe znovu přepracoval svou filozofii a rozhodující úlohu v životě člověka i po něm přisoudil náboženství. Ač podle úředních dokladů byl bez vyznání, ve své posmrtně vydané práci Předpoklady duchovní fi-

lozofie a náboženské víry (připravené R. Konečným) se hlásí ke křesťanství. Křesťanství považuje za nejvyspělejší náboženství a doporučuje životy svatých jako příklady pro duchovní zdokonalení člověka. Využívá zde i hlavní myšlenku ruského filozofa V. Solovjova o bohočlověku (ztělesnění nejvyšší dokonalosti – svatosti) a Kierkegaardův skok víry, s jehož pomocí je možné se stát náboženským člověkem. Filozofie plní jen úlohu propedeutiky náboženství.

Filozofie Vladimíra Hoppeho není určena široké veřejnosti, je spíše záležitostí niterného prožívání a meditace. Co nám tato filozofie může dát dnes? Dnešní přetechnizovaná civilizace by si mohla z této filozofie odnést její duchovní rozměr, její důraz na duchovní a mravní stránku člověka a neposuzovat hodnotu života podle okamžitého úspěchu, ale „z hlediska věčnosti“. Před životem *sub specie temporis* dát přednost životu *sub specie aeternitatis*.

J. VÍTEK

Aktuální členění stále aktuální, zejména zásluhou významného brněnského anglisty.

Encyclopaedia Britannica nabízí v rámci obsáhlého hesla „linguistics“ čtenářům i následující formulaci, která se bezprostředně týká Pražské jazykovědné školy, světově uznávaného přístupu ke zkoumání zákonitostí jazyka a jazykové komunikace: „The most valuable

Redakci Universitas došlo

Anotace. Škola a zdraví pro 21. století. Masarykova univerzita Brno, 2010

A view from afar: Canadian studies in a European context. Volume 9. Masaryk University Brno, 2010

Blažek Ladislav a kol.: **Nadnárodní společnosti v České republice I.**, Masarykova univerzita Brno, 2010

Bulletin Institutu výzkumu školního vzdělávání Pdf MU 2010. Veronika

Najvarová, Petr Knecht (Eds.). **Masarykova univerzita Brno, 2010**

Domácnost – svět v malém. Materiál pro učitele. Hana Svatoňová a kol., Masarykova univerzita Brno, 2010

Vladimír Hansgut a kol. **Sportovní masáž.** Masarykova univerzita Brno, 2009

Zuzana Hlubinová, **Tvoření slov ve východomoravských nářečích.** Masarykova univerzita Brno, 2010

pokračování na str. 74 →

contribution made by the postwar Prague school is probably the distinction of theme and rheme and the notion of 'functional sentence perspective' or 'communicative dynamism'.¹⁴ Pokud budeme dál hledat konkrétní články týkající se pojmu *functional sentence perspective*, respektive *communicative dynamism* prostřednictvím např. služby *Google Scholar*, budou celou polovinu prvních deseti relevantních výsledků takového hledání tvořit názvy publikací, u nichž je jako autor uveden **Jan Firbas**. Není to samozřejmě žádná náhoda, neboť to byl právě on, kdo stál u zrodu těchto pojmů: prof. PhDr. Jan Firbas, DrSc., Dr.h.c.mult., světově proslulý badatel v oblasti aktuálního členění věty, který spojil více než padesát let svého života s anglistikou Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně.

Počátkem tohoto spojení je rok 1945, kdy se Jan Firbas na této fakultě přihlásil ke studiu angličtiny a filozofie. Hned po ukončení studií nastupuje na anglistiku na místo asistenta a díky doporučení svého učitele profesora Josefa Vachka se zaměřuje na problémy aktuálního členění věty rozvinutím myšlenek profesora Viléma Mathesia, zakladatele československé anglistiky. Firbasovi se především podařilo korigovat a doplnit Mathesiovu tezi o „poměrné netečnosti angličtiny k aktuálnímu členění“. Na základě intenzivního výzkumu, jehož výsledky Firbas začíná publikovat už v polovině padesátých let, přesvědčivě prokazuje, že aktuální členění věty jejev s obecnou platností pro minimálně většinu indoevropských jazyků. Ve svém výzkumu tohoto jevu se profesor Firbas věnoval jak psanému, tak i mluvenému diskurzu. V obou případech zkoumal problematiku aktuálního členění na velkém množství jazykového materiálu. Zvláštní pozornost přitom věnoval spolupůsobení kontextu a tzv. dynamických sémantických škál, které se vedle větné linearity – a v mluveném diskurzu i prozodie – spolupodílejí na určování výpovědní dynamičnosti (*communicative dynamism*) větných členů a ve výsledku posluchači napomáhají dešifrovat, která část výpovědi je jejím informačním základem (tématem) a která jádrem (rématem). Svůj náhled na aktuální členění věty shrnul v obsáhlé monografii *Functional Sentence Perspective in Written and Spoken Communication*, kterou v roce 1992 vydalo nakladatelství Cambridge University Press.

Ačkoliv Firbas zkoumal působení faktorů aktuálního členění na materiálu mnoha různých jazyků, výkladovým jazykem většiny jeho prací byla angličtina a jelikož je sám termín *aktuální členění věty* jen obtížně přeložitelný do angličtiny, zavedl Firbas jeho dnes už celosvětově rozšířený ekvivalent *Functional Sentence Perspective*. Toto pojmenování se následně dostalo i do jazykovědných prací v dalších jazycích (*Funktionale Satzperspektive*, *Perspectiva Funcional de la Oración*, *Perspectiva Fonctionnelle de la Phrase*). Výsledkům práce profesora Firbase se v zahraničí dostalo náležité pozornosti. Kromě mnoha zvaných přednášek a vědeckých pobytů na institucích jako např. Univerzita v Erlangenu, State University of New York at Buffalo, N.I.A.S. (Netherlands Institute for Advanced Studies) či University College London mu byly uděleny v polovině osmdesátých let univerzitami v Leedsu a Leuvenu čestné doktoráty. O to tragičtější vyznívají „ocenění“, kterých se mu díky jeho pevným morálním postojům dostalo od předlistopadového režimu. Za všech na lze zmínit fakt, že titul univerzitního profesora a vědecká hodnost DrSc. mu mohly být uděleny až po sametové revoluci, přestože jeho profesorské řízení proběhlo už v roce 1968 a doktorskou disertaci k titulu DrSc. předložil v roce 1971. Ani tato příkoří nicméně Jana Firbase nepokořila a dál zůstal věren svým zásadám, své víře a svému oboru.

Vedle špičkového vědce byl profesor Firbas i vynikajícím pedagogem, který za celou svou kariéru vychoval nespočet učitelů angličtiny a také následovníků-badatelů, kteří nyní dále rozvíjejí jeho pohled na problematiku aktuálního členění věty. Profesor Jan Firbas zemřel dne 5. května roku 2000 a teprve ke konci prvního desetiletí po jeho odchodu nám citační agregátory a inteligentní online hledače začínají odhalovat, jak rozsáhlý je ohlas jeho vědeckých prací o aktuálním členění věty a jak obrovský tento ohlas ve skutečnosti byl už za jeho života. Stejně jako aktuální členění zůstávají aktuální i vzpomínky na profesora Firbase v myslích jeho žáků a (nejen) brněnských anglistů, kteří v současné době připravují souborné vydání prací profesora Jana Firbase. Dne 25. března letošního roku by se byl profesor Jan Firbas dožil devadesáti let.

M. DRAPELA